

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Filosofie a dějiny přírodních věd

MUDr. Jan Hrudka

Nádory v dějinném a kulturním kontextu v novověku

Tumours in historical and social context in the modern period

Disertační práce

Školitel / Supervisor: Prof. RNDr. Stanislav Komárek, Dr.

Praha, 2017

SHRNUTÍ:

Disertační práce *Nádory v dějinném a kulturním kontextu v novověku* je snahou popsat proměnu smýšlení lékařů v novověku, kdy se přírodověda a medicína odklání od antického modelu humorální patologie, která vykládá všechny choroby jako nerovnováhu tělesných šťáv, k patologické anatomii a experimentální fyziologii. V patologicko-anatomickém přístupu pak útroby nemocného přestávají být „projekčním plátnem“, ale přímo „dějištěm“ choroby. Tento posun lze nazvat jako odklon od *humoralismu* k *lokalismu* či *ontologismu*, kdy nemoc není pouze odchýlným množstvím nějaké přirozené šťávy, ale novou originální entitou. Touto změnou prochází i chápání nádorových onemocnění.

Místo antického pojetí nádorů jako sraženiny černé žluče se v 19. století etabluje buněčná teorie. Tato teorie nádory pojímá jako masu nadměrně se dělících buněk, která nepodléhá regulacím organismu, je jím však vyživována, aniž by odpovídala jeho potřebám, tedy, zpravidla mu škodí.

Disertační práce pak zkoumá zejména autory, díla, ideové pozadí a podmínky, ve kterých se tato změna odehrála. Jedná se o práci spíše *mikrohistorickou*, která analyzuje klíčové spisy slavných evropských lékařů 18. a 19. století, ve kterých se popsaná změna paradigmatu odehrála. To, co v myslích lékařů vedlo ke změně názoru na nádory, je analyzováno z pozice současné evropské medicíny. Práce pak klade otázky a analyzuje možné příčiny této změny názoru.

Závěrem zkoumání práce velikánů evropského lékařství jsou pak dvě hlavní příčiny chápání nádorů jako samostatné parazitické entity. Jednou příčinou je příklon k systematickému pěstování patologické anatomie v pitevnách, spolu s rozvojem světelné mikroskopie a histologického bádání. Druhou příčinou jsou pak zejména změny evropské společnosti v 19. století, kdy se absolutistické státy mění v občanské společnosti a evokují tak představu organismu jako „buněčného státu“, tedy sumy spolupracujících jednotek vedoucích život individuální i celkový. Aplikace této ideje na nádory jsou pak v kontextu dějin 19. a 20. století zřejmé.